

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav sociálních studií

**Projevy agresivního chování odsouzených
ve Věznici Odolov**

Bakalářská práce

Autor: Tomáš Beránek
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: Ing. Oto Svoboda, MBA, LL.M.
Oponent práce: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Tomáš Beránek

Studium: P19K0053

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Agresivní projevy chování odsouzených ve Věznici Odolov**

Název bakalářské práce Aggression behaviour of inmates aggression in Odolov prison
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda existuje reálné nebezpečí agresivního chování odsouzených vůči příslušníkům/zaměstnancům Vězeňské služby České republiky ve Věznici Odolov. V teoretické části práce je popsána Věznice Odolov, vymezeny jsou pojmy agrese a agresivita, pozornost je věnována příčinám vzniku, druhům a projevům agrese. V empirické části práce je popsán postup sběru dat, jeho vyhodnocení a výsledky šetření. Použitou metodou sběru dat je dotazník.

BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Nebezpečnost a násilí ve vězeňském prostředí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. ISBN 978-80-7338-158-5.

ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. 204 s. ISBN 80-902614-1-8.

EDELSBERGER, L. a kol. *Defektologický slovník*. H & H Vyšehradská, s. r. o., 2000. ISBN 80-86022-76-5.

FERJENČÍK, J. *Metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál, s. 268, 2011. ISBN 80-7178-367-6.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

Garantující pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Ing. Oto Svoboda, MBA

Oponent: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2021

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího práce Ing. Oto Svobody, MBA, LL.M. samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Tomáš Beránek

PODĚKOVÁNÍ

V první řadě děkuji pánům Mgr. Tomáši Kubínovi a plk. Mgr. Danielu Vinklerovi, řediteli Věznice Odolov, kteří souhlasili s provedením výzkumu v tamní věznici a zveřejněním jeho výstupů.

Děkuji také vedoucímu mé bakalářské práce panu Ing. Oto Svobodovi, MBA, LL.M. za ochotu, obětavou pomoc, odborné vedení a přínosné rady.

V neposlední řadě děkuji paní psycholožce Věznice Odolov, PhDr. Gabriele Šafářové, která významně napomohla k realizaci této bakalářské práce, kdy poskytla pomoc a cenné rady.

Tomáš Beránek

ANOTACE

BERÁNEK, Tomáš. *Projevy agresivního chování odsouzených ve Věznici Odolov*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, Ústav sociálních studií, 2022. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá projevy agresivního chování odsouzených ve Věznici Odolov, neboť v posledních letech přibývá případů fyzického napadení příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby České republiky ze strany odsouzených, jak vyplývá ze Statistických ročenek Vězeňské služby České republiky. Cílem této bakalářské práce je přiblížit problematiku agresivního chování odsouzených ve Věznici Odolov. Kritéria byla zvolena: věk odsouzeného, jeho vzdělání a počet trestů odnětí svobody.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je popsána činnost Vězeňské služby České republiky, Věznice Odolov, charakterizuje cílovou skupinu, jsou vymezeny jednotlivé pojmy a základní terminologie. Dále se zabývá příčinami vzniku agrese, jejími druhy a projevy. Praktická část práce Vás potom seznámí s postupem sběru dat, kdy byl použit standardizovaný dotazník B-D-I, kterým se analyzuje zvýšená míra agresivity, jeho vyhodnocením a výsledky.

Klíčová slova: agresivita, agrese, chování, věznice, Odolov, B-D-I.

ANNOTATION

BERÁNEK, Tomáš. *Aggression behaviour of inmates in Odolov Prison*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, Institute of Social Studies 2022. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor's thesis deals with the manifestations of aggressive behavior of convicts in Odolov Prison, as in recent years there have been an increase in cases of physical assault of members and employees of the Prison Service of the Czech Republic by convicts, as follows from the Statistical Yearbooks of the Prison Service of the Czech Republic. The aim of this bachelor thesis is to approach the issue of aggressive behavior of convicts in Odolov Prison. The criteria were chosen: the age of the convict, his education and the number of sentences.

The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part describes the activities of the Prison Service of the Czech Republic, Odolov Prison, characterizes the target group, defines individual terms and basic terminology. It also deals with the causes of aggression, its types and manifestations. The practical part of the work will then introduce you to the data collection procedure, which used a standardized questionnaire B-D-I, which analyzes the increased level of aggression, its evaluation and results.

Keywords: aggressiveness, aggression, behaviour, prison, Odolov, B-D-I.

Obsah

1	Vězeňská služba České republiky	9
1.1	Věznice Odolov, historie a současnost.....	11
1.2	Speciálně výchovné složky programu zacházení	14
2	Vlivy podílející se na agresivním chování vězňů	17
2.1	Vymezení rozdílů mezi pojmy agresivita a agrese	17
2.2	Frustrace	19
2.3	Afekty, emoce a nálady	19
2.4	Hostilita	21
2.5	Příčiny agresivního chování	21
2.6	Druhy agrese a její projevy	23
3	Výzkumné šetření	26
3.1	Cíle výzkumného šetření a výzkumné otázky	26
3.2	Výzkumný soubor	27
3.3	Výzkumné metody	27
3.4	Výsledky výzkumného šetření	29
3.5	Diskuse	36
	Závěr.....	39
	Seznam zdrojů	42
	Seznam grafů	46
	Seznam tabulek.....	46
	Seznam příloh	47

Úvod

Agresivita a agrese jsou součástí lidského života odnepaměti. Mnohé situace v minulosti se mohou zdát z dnešního pohledu jako naprosto barbarské. Vždyť i 20. století, které zažilo dvě světové války, připravilo o život tolik lidí. A nejinak je tomu i v současnosti, kdy aktuálně probíhá, prozatím, válka mezi Ruskem a Ukrajinou. Je tedy nedílnou součástí i současné doby. Setkáváme se s ní denně prakticky všude, v běžném životě, v dopravě, ve zprávách, v médiích, hudbě, počítačových hrách atd.

V každodenním životě se lidé většinou nechovají agresivně z touhy ubližovat druhým, ale proto, že jsou zaplaveni negativními emocemi, hněvem, vztekem, zlostí, které jsou zapříčiněny hromaděním drobných negativních prožitků.

Ve výkonu trestu odnětí svobody je výskyt agrese ještě umocněn, protože práva odsouzených jsou v souladu se zákonem omezoována. Z toho důvodu nedochází k naplňování jejich potřeb, s čímž jsou odsouzení ne vždy schopni se vyrovnat. Projevy agresivního chování mezi odsouzenými je poměrně běžný jev, avšak v poslední době narůstá počet fyzického napadení příslušníků a občanských zaměstnanců vězeňské služby ze strany odsouzených. Vyplývá to ze statistických ročenek Vězeňské služby ČR, kdy např. v roce 2015 bylo evidováno 30 takovýchto napadení, a v roce 2020 to již bylo 53 případů (Statistické ročenky Vězeňské služby, 2015-2020, online).

Z výše uvedených ročenek vězeňské služby vyplývá i to, že vězni neváhají užít násilí i proti občanským zaměstnancům, kteří jimi byli tradičně vnímáni jako méně represivní či dokonce „pomáhající“. A nejen to, jsou napadány i občanské zaměstnankyně – ženy.

V r. 2021 došlo ve Věznici Odolov ke dvěma případům fyzického napadení příslušníka ze strany odsouzených. Zvolené téma bakalářské práce mi tedy přijde aktuální a zajímavé, protože působím jako vychovatel ve Věznici Odolov a s touto problematikou se setkávám.

Je nesporné, že nebezpečí agresivního chování odsouzených vůči příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby České republiky je reálné. Cílem této bakalářské práce je přiblížit problematiku agresivního chování odsouzených ve Věznici Odolov, od jakých skupin odsouzených takovéto chování hrozí více, a zda má na takovéto chování vliv věk, vzdělání a opakované pobyty ve výkonu trestu odnětí svobody odsouzeného.

1 Vězeňská služba České republiky

Vězeňství je nedílnou součástí trestní politiky státu. Česká republika je demokratický stát, vychází tedy z mezinárodních závazků, ke kterým se zavázala, a respektuje lidská práva a svobody. Jejím úkolem je zejména ochránit společnost před pachateli trestné činnosti. Účelem výkonu trestu odnětí svobody je nejen izolace odsouzených a preventivní působení na zbytek společnosti, ale i intenzivní úsilí o nápravu pachatele trestné činnosti a jeho následné znovuzaražení do společnosti, která dodržuje zákony (Koncepce vězeňství do roku 2025, 2020, online; Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky).

Vězeňská služba České republiky spravuje 35 věznic a 3 detenční ústavy.

„K nepodmíněnému trestu odnětí svobody mohou být odsouzeni muži, ženy a mladiství a ukládá se nejvýše na dvacet let, jestliže nejde o mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody, o trestný čin ve prospěch organizované skupiny nebo o výjimečný trest“ (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 55).

Vězeňská služba České republiky je ozbrojený bezpečnostní sbor, správní úřad, účetní jednotka a poskytovatel zdravotních služeb. V čele Vězeňské služby České republiky stojí generální ředitel, kterým je v současnosti brigádní generál Mgr. Simon Michailidis, MBA (Generální ředitelství – základní informace, 2020, online).

Vězeňská služba má v § 2 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky, stanoveny úkoly, které je povinna plnit, a to: *„spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence, střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody a eskortuje tyto osoby do výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence, a to bezprostředně po ukončení výkonu vazby, zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody, prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění, provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody, zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních*

zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství, vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody, provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby, vede evidenci osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky, plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, zabezpečuje vzdělávání příslušníků Vězeňské služby (dále jen "příslušníci") a občanských zaměstnanců Vězeňské služby, které provádí Akademie Vězeňské služby, a vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště, poskytuje zdravotní služby ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu vazby, osobám ve výkonu zabezpečovací detence a osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby; v případě potřeby zabezpečuje zdravotní služby u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb, poskytuje nebo zajišťuje odbornou péči¹⁰) osobám s adiktologickou poruchou, které jsou ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence, zabezpečuje zdravotní služby u mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb dětem, které má ve výkonu vazby nebo trestu jejich matka u sebe; za tím účelem zajišťuje jejich převoz k mimovězeňským poskytovatelům zdravotních služeb, v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem objasňuje a prověřuje vlastními pověřenými orgány trestné činy osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence; ve spolupráci s Generální inspekcí bezpečnostních sborů se podílí na předcházení a odhalování trestné činnosti příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě spáchané při výkonu služby nebo při plnění pracovních úkolů. “

Po změně Zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v roce 2017, existují pouze dva typy věznic, do kterých může soud odsouzeného k trestu odnětí svobody zařadit, a to ostraha a zvýšená ostraha. Věznice s ostrahou se dále dělí na nízký, střední a vysoký stupeň zabezpečení, které se od sebe liší přísností režimu. Tyto stupně zabezpečení, označované jako vnitřní diference, jsou prostupné. V první fázi, po nástupu trestu, umísťuje odsouzené do příslušných stupňů zabezpečení Generální ředitelství Vězeňské služby ČR v závislosti na délce trestu, charakteru trestné činnosti,

počtu předchozích nepodmíněných trestů apod. Diferenciace se může v průběhu výkonu trestu zpřísnit, pokud dojde k nařízení dalšího trestu, a tím i k navýšení jeho délky, nebo pokud odsouzený neplní účel výkonu trestu a neplní stanovený program zacházení. Naopak, pokud jsou splněny podmínky, vnitřní diferenciace se může i zmírnit.

Vězeňská služba také zajišťuje výkon vazby, tedy v době, kdy není soudem, potažmo pravomocným rozsudkem, vyslovena vina obviněného (Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby). Dále existují i zvláštní věznice pro mladistvé. Zvláštním institutem pak je zabezpečovací detence, což je druh ochranného opatření vykonávaný ve zvláštních ústavech, které jsou také střeženy vězeňskou službou a jsou zde realizovány mj. psychologické, léčebné, pedagogické programy. Zabezpečovací detence není nijak časově omezena a trvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník).

„Vězeňská služba musí obviněné a odsouzené udržovat v duševní rovnováze, zasahovat v případech dekompenzace, předcházet autoagresivnímu a sebevražednému jednání, bránit agresí vůči druhým a celkově vytvářet podmínky pro hladký průběh doby uvěznění“ (České vězeňství, 2011, s. 14).

1.1 Věznice Odolov, historie a současnost

Věznice Odolov se nachází v Podkrkonoší v nadmořské výšce 600 metrů, nedaleko Trutnova v areálu bývalého černouhelného Dolu Zdeněk Nejedlý, který se zde začal budovat v roce 1975 a v provozu byl do 31. 12. 1990, kdy byla těžba zastavena z důvodu nerentability (Ukončení těžební činnosti ve Východočeských uhelných dolech, 2008-2021, online).

Z areálu tehdejšího dolu pochází také většina budov, které dnes věznice ke svému provozu využívá – ať je to administrativní budova, ubytovna odsouzených, garáže či kotelná nebo výrobní hala. K 1. 1. 1992 převzalo areál od Východočeských uhelných dolů do své správy Ministerstvo spravedlnosti.

Ve svých začátcích navazovala věznice historicky a regionálně na útvar Sboru nápravné výchovy v Žacléři. Ten byl zbudován v roce 1967. Bylo zde vězněno až 487 odsouzených a pracovalo tu 144 příslušníků. Tento útvar byl uzavřen k 31. 12. 1989. Někteří příslušníci žacléřské věznice přešli po zřízení Odolova právě sem a jejich

zkušenosti byly přínosné zejména v počátku fungování věznice. (Věznice Odolov, 1995, online).

Po převzetí objektu dolů začala demontáž důlních zařízení. V roce 1992 byla také zpracována studie přestavby dolů na věznici. Projekt počítal jak s přestavbou stávajících budov, tak i s výstavbou nových – například léčebny až pro stovku nemocných odsouzených s TBC, trvale pracovně nezařaditelných, ale také s objektem minimální ostrahy pro dalších sto odsouzených za nedbalostní trestné činy. Další zajímavou skutečností je, že projekt počítal i se zbudováním střelnice či psince a areál měl být plynofikován. Smělý plán přestavby bývalého dolu na moderní věznici zůstal pouze na papíře a upadl v zapomnění (Odolov – věznice dalekých i blízkých perspektiv, 1994, online).

Projekt tedy využit nebyl, ale věznice zbudována být musela a k základní přestavbě tedy došlo. V únoru roku 1993 byli do věznice umístěni první odsouzení, kteří se zapojili do stavebních činností.

Počáteční kapacita věznice dostačovala pro 48 vězňů. V srpnu roku 1993 započala přestavba druhého křídla, tzv. sociálního bloku, na ubytovny pro odsouzené. V roce 1995 dosáhla kapacita věznice již 165 míst pro odsouzené s dohledem a dozorem, tedy ve dvou nejmírnějších typech zabezpečení. Již o rok později byla věznice reprofilována a začala fungovat pouze jako dozorová. Model dvouprofilový, tedy „A“ a „B“ byl zaveden v historii věznice ještě jednou, a to v roce 2007, byl však později zase zrušen (Odolov – věznice dalekých i blízkých perspektiv, 1994, online).

Rok 2001 byl pro věznici ve znamení několika útěků z málo zabezpečeného areálu. To bylo impulzem ke zvyšování bezpečnosti. Proto byl vytvořen koridor z dalšího pásu oplocení a vystavěny dvě strážní věže. Jedna z nich byla umístěna u skladiště uhlí a druhá na střeše ventilátorovny. Z těchto míst měli členové vězeňské stráže velmi dobrý přehled o celém areálu věznice. Ubytovna odsouzených se začala zamykat – zajímavostí jistě je, že do té doby měli odsouzení automaticky volný pohyb po celém areálu. V roce 2007 přibily mříže na oknech ubytovny vězňů – do té doby byly pouze na administrativní budově, což je zajímavá perlička historie tamní věznice. Ke zvýšení bezpečnosti přispělo také vybudování signálně zabezpečovací techniky po obvodu věznice ve formě mikrovlnných bariér, jejichž narušení vyvolá poplach na operačním středisku (interní dokument Věznice Odolov).

Protože věznice není pouze o zabezpečení a střežení, ale také o zacházení s odsouzenými s cílem pozitivně působit na jejich resocializaci, tedy proces, který by měl přispět k jejich bezproblémovému znovuzачlenění do společnosti, bylo potřeba rozšířit také prostory pro speciálně výchovné a vzdělávací aktivity. Místo se našlo v bývalé rozvodně, kde v době fungování dolu byly umístěny transformátory. Tak vznikla dřevomodelářská dílna, dvě učebny, sklady a tělocvična (Odolov – věznice dalekých i blízkých perspektiv, 1994, online).

Rostoucí počty vězňů přinášely tlak – stejně jako je tomu i dnes – na zvyšování ubytovacích kapacit. Proto byl využit prostor bývalých řetízkových šaten havířů, který byl adaptován na další ložnice v obou patrech ubytovny odsouzených. V roce 2005 byl vystavěn výstupní oddíl a do roku 2006 byla významně navýšena kapacita dvou standardních oddílů. Celková kapacita věznice v té době dosáhla již 300 míst (interní dokument Věznice Odolov).

Protože v souvislosti s navýšením kapacity věznice bylo potřeba vybudovat odpovídající prostor pro návštěvy odsouzených, tehdejší vedení věznice rozhodlo o přestavbě autobusové zastávky, která se nacházela v těsné blízkosti věznice, kam v době fungování dolu autobusy přivážely horníky. Přestavba začala na podzim roku 2006 a v průběhu roku 2007 byla budova zvětšena a navýšena o další nadzemní podlaží. Od té doby zde probíhaly nejprve návštěvy odsouzených s uděleným volným pohybem mimo věznici (Věznice Odolov, 2015, online). Po dalších úpravách, zejména bezpečnostního charakteru, sem byly v roce 2017 přesunuty všechny návštěvy vězňů.

V říjnu roku 2017 v souvislosti se změnou trestního zákoníku došlo ke změně vnější profilace věznice na ostrahovou, s oddělením se středním a nízkým stupněm zabezpečení. Aktuálně je celková kapacita věznice 298 vězňů, z toho 126 zařazených do nízkého stupně zabezpečení a 172 do středního stupně. Pokud jde o nízký stupeň zabezpečení, jde o odsouzené s trestem nepřevyšujícím jeden rok, prvovězněné, kteří nejsou odsouzení za specifickou trestnou činnost s prvky násilí a se sexuálním kontextem či za drogové delikty. Většina odsouzených má relativně krátké tresty do dvou let odnětí svobody a velká část z nich si žádá o podmíněné propuštění po uplynutí jedné třetiny, respektive jedné poloviny trestu.

Trestné činy, za které si odsouzení odpykávají svůj trest ve zdejší věznici, jsou převážně majetkového charakteru, tedy krádeže a podvody. Další velkou skupinu

odsouzených tvoří neplatiči výživného a odsouzení, kteří opakovaně maří úřední rozhodnutí, převážně tím, že řídí motorové vozidlo přes uložený zákaz a také pod vlivem alkoholu či drog. Ve věznici se nacházejí však i vězni s násilnou trestnou činností, za nedovolenou výrobu, držení a šíření návykových látek, loupeže či delikty se sexuálním kontextem (interní dokument Věznice Odolov).

V současné době je Věznice Odolov určena pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených mužů starších 18 let, zařazených soudem k výkonu trestu do věznice s ostrahou, u nichž byl stanoven nízký a střední stupeň zabezpečení. Výkon trestu je realizován ve třech diferenciacních skupinách podle přístupu k výkonu trestu a podle plnění stanoveného programu zacházení. Jedná se o věznici ložnicového typu. Je rozdělena na tři oddíly, kde jsou odsouzení ubytováni na ložnicích s možností volného pohybu po celém oddílu (Věznice Odolov – základní informace, 2020, online).

Věznice Odolov zaměstnává v různých formách více jak 150 odsouzených, ať už se jedná o zaměstnání u externích firem či v režii věznice, která se stará o chod věznice, tedy např. oddělení logistiky, údržby, stravování, prádelny apod. Průměrná zaměstnanost dosahuje více než 64 % a průměrná mzda odsouzeného činí 6.605,- Kč měsíčně (interní dokument Věznice Odolov).

V roce 2020 a 2021 došlo ke snížení zaměstnanosti u externích firem z důvodu pandemie viru covid-19 a protiepidemických opatření, která Vězeňská služba ČR přijala. V současné době se vše vrací do normálu a procento zaměstnávání opět stoupá.

Pod Věznici Odolov spadá i Zotavovna Přední Labská, která se nachází ve Špindlerově Mlýně a slouží jako rekreační a rehabilitační zařízení pro zaměstnance Vězeňské služby ČR a Ministerstva spravedlnosti a konají se zde i akce služebního a pracovního charakteru. Je zde zaměstnáno 5 až 6 odsouzených, kteří jsou kmenově zařazeni ve Věznici Odolov a kteří jsou odbornou komisí pečlivě vybíráni (Zotavovna Přední Labská – Vaše dovolená v Krkonoších, online).

1.2 Speciálně výchovné složky programu zacházení

Po nástupu do výkonu trestu je odsouzenému na základě komplexní zprávy o odsouzeném speciálními pedagogy stanoven program zacházení. Je sestavován tak, aby minimalizoval identifikovaná rizika, která souvisejí s trestnou činností a mohou mít

snižující vliv na páchaní trestné činnosti v budoucnu. Program zacházení se skládá z oblasti utváření vnějších vztahů, pracovních, vzdělávacích, speciálně výchovných a zájmových aktivit (Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody).

Vyhodnocení plnění cílů programu zacházení je vyhodnocováno dle Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, § 38, tedy: *„jednou za měsíc ve věznici pro mladistvé; za dva měsíce ve výstupních oddílech věznic s ostrahou a věznic se zvýšenou ostrahou; za tři měsíce ve věznici s ostrahou; za šest měsíců ve věznici se zvýšenou ostrahou.“*

Vyhodnocuje jej vychovatel přiřazený odsouzenému a hodnotí se nejen plnění cílů programu zacházení, ale i pořádek a kázeň.

Pro pachatele násilné trestné činnosti Vězeňská služba ČR organizuje terapeutické programy, a to konkrétně TP KEMP a STOP, které se řadí mezi speciálně výchovné složky programu zacházení.

Jiříčka a Kejřová (2015) uvádějí, že TP KEMP je terapeutický program a vznikl v roce 2010 ve Věznici Vinařice. Je určen pro odsouzené, kteří spáchali násilný přečin nebo zločin proti jednotlivci či skupině osob a mají nízkou kriminální narušenost. Vstup odsouzených do programu je dobrovolný, na doporučení odborné komise rozhoduje ředitel věznice. Podmínkou je, že odsouzený připustí, že spáchal přečin nebo zločin, za které je odsouzen. Dále program předpokládá odsouzené minimálně průměrně sociálně a inteligenčně vybavené, kteří jsou motivováni ke změně, dodržování pokynů a zásad vnitřního řádu věznice a absenci agresivního nebo nepřiměřeného chování vůči ostatním odsouzeným a zaměstnancům vězeňské služby.

Hlavním cílem programu KEMP je prevence recidivy násilných trestných činů a změna chování a postojů. Dále si klade za cíl naučit odsouzené zacházet s emocemi, vyhýbat se impulzivnímu chování, řešit konflikty a zvládat problémy, domýšlet důsledky svých činů a změnu naučených vzorců chování a postojů. Odsouzení jsou pak vedeni ke zvyšování společensky přijatelných sociálních dovedností a snížení míry fyzické a slovní agresivity a poruch chování. Je kladen důraz na mezilidské interakce. Těchto cílů je dosahováno prostřednictvím aktivit, mezi které jsou řazeny terapie zaměřená na trestný čin, komunita, psychoterapeutická skupina, kurz sociálně psychologických dovedností, sociálně právní poradenství, sebeobslužné činnosti, všeobecný přehled, základy českého

a anglického jazyka, tělesná výchova, akvaristický kroužek, pěstitelské práce a pracovní činnosti.

Program výcvikové skupiny STOP vznikl v letech 2009-2010 ve Věznici Ostrov. Zkratka STOP vychází ze slov Sebezkušenost, Trénink, Odpovědnost a Přijetí viny. Je určen pro pachatele násilné trestné činnosti a poruch chování s nedostatečně rozvinutými seberegulačními mechanismy, kteří jsou motivováni ke změně dosavadních způsobů jednání a chování. Jsou upřednostňováni méně kriminálně narušení odsouzení s méně závažnou násilnou trestnou činností.

Hlavním cílem programu STOP je snížit rizikové chování a jednání, odklonit od agresivního a násilného chování, vytvoření sebekontrolních nástrojů, vytvoření vazeb na běžné prostředí, prevence sociálně patologických jevů, motivace při změně životního stylu a řešení problémů po výkonu trestu. Vyrovnat se s kriminální kariérou a spáchaným přečinem nebo zločinem, porozumět souvislostem, získat sebenáhled a rozšířit sociální dovednosti. Cílů je dosahováno prostřednictvím aktivit, mezi které jsou řazeny komunita, sociálně psychologický výcvik, prevence nežádoucích jevů, vzdělávací a pracovní aktivity (Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích, 2015).

V současné době se Vězeňskou službou ČR testuje další speciálně výchovný programy s názvem Zuřivec. Prozatím se nachází v pilotní fázi, využívá ho 18 českých věznic, mj. i ženská věznice ve Světlé nad Sázavou, která ho využívá pro práci s ženami odsouzenými za násilí spáchané na dětech.

Program Zuřivec vznikl spoluprací Odboru rovnosti žen a mužů Úřadu vlády České republiky a norské organizace Alternativa násilí. Využívá za tímto účelem vyrobený animovaný film, který je využíván k prevenci domácího násilí a pro práci s osobami, které se buď tohoto jednání dopouštějí nebo jsou ohroženy násilím v rodině. V Norsku je tento program určen pro širokou veřejnost, v České republice se dostává věznic jako součást standardizovaného programu. Ve věznicích jsou cílovou skupinou tohoto programu odsouzení, kteří se dopouštěli domácího či partnerského násilí. Jeho účelem je potom vytvoření si náhledu na problémové chování, jeho příčiny a pochopení veškerých souvislostí s tím spojených (Film Zuřivec v českých věznicích, 2021).

2 Vlivy podílející se na agresivním chování vězněných osob

2.1 Vymezení rozdílů mezi pojmy agresivita a agrese

Pojmy agresivita a agrese jsou velice často používány, avšak nezřídka zaměňovány. PhDr. Zdeněk Martínek agresivitu (z latinského *aggressivus*) definuje „*jako útočnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresi. V širším slova smyslu se takto označuje schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem*“ (2009, s. 9).

Z toho tedy vyplývá, že ji lze charakterizovat jako dispozici k agresivnímu chování. Je to charakteristický znak osobnosti jedince a její příčinou často bývá frustrace. Jedná se však o nutnou vlastnost všech živočichů, aby v přírodě přežili.

Člověk, který má vysokou míru agresivity často jedná agresivně, a to mu způsobuje řadu problémů. Je více urážlivý a vztahovačný, komunikace s ním je často nesnadná. Jedná impulzivně, a to i na podněty, které by ostatní přešly. Není schopen dohody nebo kompromisu. Agresivita nemusí být nutně dána geneticky nebo vlivem prostředí, ale může být vyvolávána i duševní nemocí jedince (Hartl, Hartlová, 2015).

Agresivita také hraje roli v rozvoji kriminální kariéry. Pro osobu, s těmito sklony, je již od dětského věku typický výskyt násilných projevů a antisociálního chování. To může být dále spojeno s impulzivitou, hyperaktivitou a sníženou inteligencí (Farrington, 1996).

Jak však uvádí Karel Netík (1997), mnozí pachatelé se však agresivními sklony a impulzivitou vyznačovat nemusí. Jedná se o dobře socializovaný typ osobnosti, která je dobře začleněna do společnosti a nevykazuje žádné výraznější poruchy.

Pokud jde o pojem agrese, existuje mnoho definic, ale domnívám se, že je lze shrnout jako vlastní projev agresivity v chování jedince, který slouží k vybití vnitřního napětí. Podle defektologického slovníku (Edelsberger, 2000, s. 40) vychází pojem agrese „*z latinského *agressio* = výpad, útok – vůči věci, či osobě. Jednání, jímž se projevuje úsilí vůči některému objektu nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit*“.

Psychologický slovník (Hartl, 1997, s. 7) ji definuje jako: „*nepřátelství, útočnost či výbojnost v jednání vůči určitému objektu, útok na překážku (osobu nebo předmět) na cestě k uspokojení potřeby.*“

V publikaci Agresivita v psychiatrii (Látalová, 2013, s. 16) se navíc uvádí, že „*agrese je zjevná a chování záměrné s úmyslem škodit nebo destruktivně působit na živé nebo neživé předměty.*“

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že agresivní chování člověka je přirozenou součástí jeho sociálního chování, které je zaměřeno na uspokojování potřeb a dosahování cílů. Shodný názor má i doc. MUDr. Pavlovský, když uvádí, že „*agresivita se považuje za součást lidské psychiky... chovat se agresivně se považuje za trvalou dispozici... někteří lidé jednají agresivně i na malý podnět, ve většině případů je toto jednání vyvoláno zátěžovou, často extrémní životní situací*“ (Pavlovský a kolektiv, 2009, s. 31).

Naproti tomu náhodné poškození jiné osoby nebo poškození způsobené neopatrností agrese není, neboť není záměrné. Úmysl je podstatný. Ale ani záměrné způsobení bolesti být agrese nemusí. Jako příklad lze uvést bolestivý zákrok u lékaře. Ten je motivován pacientu pomoci, nikoliv způsobit bolest (Slaměnik, Výrost, 2008).

Emocionální stav, který často agrese doprovází, je hněv. Není však podmínkou agrese, protože i rozzlobený člověk se nemusí chovat agresivně. Stejně tak agresivní člověk se nemusí nacházet ve stavu nahněvanosti. S agrese však ve většině případů souvisí afekt vzteku či zlosti. Ten je naléhavý, těžko ovladatelný a jím ovládaný jedinec nerespektuje společenské normy (Čermák, 1999).

Roli také může hrát touha ubližovat druhým lidem, ale to se již jedná o psychickou poruchu, resp. poruchu osobnosti, kterou Psychologický slovník (1993, s. 150) definuje jako „*choroby a poruchy relativně trvalé, léčbou jen málo ovlivnitelné, při různém stupni vychovatelnosti a vzdělavatelnosti.*“

Dle 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, platné od 1. 1. 2021 (MKN-10) se jedná o „*těžká narušení v charakterové konstituci a tendencích chování takového jedince; nerezultující přímo z nemoci, poškození nebo jiného porušení mozku nebo z jiné psychiatrické poruchy; obvykle postihují řadu oblastí osobnosti; téměř všechny jsou sdruženy se závažnou osobní tísní a sociálními poruchami; a obvykle se manifestují od dětství nebo dospívání a pokračují v dospělosti.*“

2.2 Frustrace

Agresi nejčastěji vyvolává frustrace. Tento pojem pochází z latinského frustratio, tedy zklamání. Sociologická encyklopedie (online) ji definuje *jako „situaci, v níž je motivovanému, zacílenému chování jedince postavena fyzická nebo psychická překážka v dosažení cíle (i zákaz, vnitřní zábrana), resp. je redukována nebo zcela eliminována očekávaná odměna.“*

Podle Psychologického slovníku se jedná o psychický stav vyvolaný překážkou na cestě k cíli, resp. ohrožení, oddálení nebo znemožnění uspokojit určitou potřebu, tedy jakési zklamání, zkřížení plánů a zmar (Hartl, Hartlová, 2015). Z toho vyplývá, že frustrace nebývá vždy zapříčiněna jinými osobami, ale třeba okolnostmi, které znemožňují dosáhnout cíle.

Milan Nakonečný (1997) rozlišuje druhy frustrujících situací, které jsou zapříčiněny vnější nebo vnitřní překážkou. Mezi vnější překážky patří fyzické nebo psychické blokády. Za fyzickou je považována skutečná fyzická překážka, třeba uzamčená místnost, za psychickou zákaz nějaké aktivity, např. zákaz někam jít. Pokud jde o vnitřní překážku, jedná se pak o vnitřní zábrany, jakousi morální bariéru, která nedovoluje uspokojení potřeby. Uvádí, že ve vězeňském prostředí dochází, kromě jiného, u vězněných osob *„k sexuální frustraci, neboť nemají možnost styku s přiměřeným partnerem“* (Nakonečný, 1997, s. 38).

Ne každý frustrovaný jedinec se chová agresivně. Hraje v tom roli i strach, kdy se bojí, že bude za své agresivní chování potrestán.

2.3 Afekty, emoce a nálady

Pojem afekt je často používán, kdy se říká, že někdo jednal v afektu nebo neměl afekt pod kontrolou. Publikace Soudní psychiatrie a psychologie popisuje afekt jako *„krátkodobou, silnou emoci“* (Pavlovský, 2009, s. 28). Dále uvádí, že tzv. nezvládnutý afekt je afekt v mezích normální psychiky. Závažnější formou je afekt patický. Jedná se o těžkou duševní poruchu, při které dochází ke změně vědomí, jakémusi mráкотnému stavu, a velice často v něm dochází k násilné trestné činnosti, např. k ublížení na zdraví nebo zabití. K patickému afektu jsou náchylnější lidé s organickým poškozením mozku (póúrazové změny, epilepsie, demence) a lidé s poruchou osobnosti s agresivními

projevy. Lidé, kteří pod vlivem patického afektu spáchají přečin/zločin, nejsou trestně odpovědní.

Ve shodě s výše jmenovanou publikací Učebnice obecné psychologie uvádí, že se jedná o silný, až bouřlivý výbuch emocí, které mají vliv na myšlení, jednání a kognitivní funkce (Plháková, 2008). Afekt má tedy vysokou intenzitu, člověka plně ovládá a chování pod jeho vlivem je iracionální. Dle Šolcové Poláčkové lze uzavřít, že afekt je základem pro všechny afektní jevy, kdy za tyto jevy jsou považovány emoce, nálady, vášně a sentimenty (Šolcová Poláčková, 2018).

Pokud jde o problematiku emocí, tato je velmi obtížně uchopitelná. Hranice emocí jsou totiž neostré. Kde je např. hranice mezi „nemít rád“ a „nenávidět“? Podle Psychologického slovníku (Hartl, 1993, s. 45) jsou emoce definovány jako „*nejčastěji zastřešující pojem pro subjektivní zážitky libosti a nelibosti provázené fyziologickými změnami, motorickým projevy (gestikulace, mimika), stavy menší či větší pohotovosti a zaměřenosti (láska, strach, nenávisť aj.)*.“ Dále uvádí, že jsou starší než rozumové procesy, a proto silnější a nedají se snadno ovlivnit. Říká, že je lze dělit na vyšší (soucit) a nižší (agresivita). Nižší emoce se vyskytují u lidí a zvířat a patří sem jednoduché emoce, afekty a nálady. Vyšší emoce náleží pouze člověku a váží se na jeho sociální potřeby, hodnoty a normy. Emoce slouží ke komunikaci ve skupině.

Ve shodě s ním pak uvádí Milan Nakonečný (1999), že emoce jsou zcela subjektivní, záleží na „zážitkovém obsahu“, který u toho jedince zažívá (strach, hněv, soucit apod.). Na prožívání se podepisuje psychický stav subjektu a hodnota dané situace. Může tedy vyvolat agresi, potlačení hněvu nebo simulaci opaku toho, co ve skutečnosti cítí.

Paul Ekman (2015) jako základní emoce uvádí štěstí, neštěstí, údiv, splněné očekávání, strach a bázeň, pocit jistoty, radost, smutek, klid a spokojenost, rozčilení, znepokojenost až znechucení, zájem a nezájem.

Slaměník (2011) ve shodě s Plhákovou (2008) dělí každou emoci na čtyři součásti:

- **Podnětová situace**, která vyvolá emoční reakci
- **Vědomý prožitek** – pozitivní nebo negativní ladění
- **Fyziologická aktivace**, kterou autonomně navodí nervový systém a žlázy s vnitřní sekrecí
- **Chování**, které emoce vyvolá.

Pokud jde o nálady Slaměnik (2011, s. 10) uvádí, že se „*jedná o emoční stav trvající delší dobu, který má tendenci zaplavit a ovládnout chování jedince a jejich příčiny nemusí být plně uvědomovány.*“ Dále uvádí, že emoce a nálada se mohou vzájemně ovlivňovat. Prožívání emoce k nějakému objektu může ovlivnit náladu jedince a naopak nálada, kterou jedinec pociťuje, má vliv na prožívání určité emoce. Z toho tedy vyplývá, že emoce nejsou trvalé stavy a v čase se proměňují.

2.4 Hostilita

Psychologický slovník (1993, s. 64) ji definuje jako: „*nepřátelský postoj vůči sobě nebo jiným osobám, s projevy nepřátelství a agrese. Často je vyvolávána žárlivostí, závistí, případně duševními pochody, jako je paranoia apod.*“

Pojem hostilita se velmi často používá ve stejných souvislostech s agresí a agresivitou, protože je s agresivním chováním spojována jako jedna z hlavních příčin. Tyto pojmy ale lze od sebe odlišit. Agrese a agresivita se váží na ubližování, hostilita je obecným nepřátelským postojem k lidem. Hostilita však nemusí nabýt charakteru agresivity. Publikace Sociální psychologie (2008, s. 268) ji popisuje jako „*obecný nepřátelský postoj vůči lidem.*“

Hostilita také bývá popisována jako fyziologický a psychologický projev zlosti. Jde o dlouhodobou záležitost, ne pouze o momentální výlev zlosti. Hostilita se skládá z více součástí, a to např. nedůvěry k cizím lidem, cynický postoj, ironické chování k druhým a zlost (Křivohlavý, 2002). Publikace Dopravní psychologie uvádí, že „*může být chápána také jako obecná osobnostní charakteristika jedince, pro kterou je typické prožívání hněvu, zlosti, pohrdání, nenávisti, nedůvěry a případně zatrpklosti*“ (Šucha a kol., 2013, s. 75).

2.5 Příčiny agresivního chování

Na agresivní chování mají vliv biologické faktory a naučené chování, resp. sociální prostředí. Z literatury vyplývá, že agresivita má vnitřní a vnější příčiny. Karel Hájek (2006) je ustanovil takto:

Vnitřní příčiny:

- nižší IQ,
- špatné morální vlastnosti,
- vrozené předpoklady,
- patologické změny,
- nedostatek soucitu,
- porucha centrálního nervového systému.

Vnější příčiny:

- špatná výchova,
- vliv party,
- vliv sdělovacích prostředků,
- vliv ostatních vnějších podmínek.

Milan Nakonečný (1997) uvádí jako příčinu agrese vrozené podněty, frustrující situace a agrese jako formu naučené reakce na určitou situaci.

Na agresivní chování mají vliv i drogy, resp. látkové závislosti. Jedná se však opět o individuální účinky, protože záleží na dávce a toleranci každého jedince.

Zde je výčet běžných drog a jejich vliv na agrese tak, jak ho uvádí Ivo Čermák (1999). **Alkohol**, souvisí s růstem agrese, protože pod jeho vlivem člověk ztrácí morální zábrany a sebekontrolu. U **amfetaminu** a **kokainu** záleží na množství látky. Nižší dávky zvyšují agrese, vyšší ji snižují. Záleží také na tom, zda jde o akutní nebo chronickou intoxikaci a na míře provokace k agrese. Pokud jde o **kofein**, resp. kofeinismus, který je vyvolán velkými dávkami kofeinu, dlouhodobé přerušování pití kávy způsobuje popudlivost, nervozitu a neklid. **Nikotin** tlumí agrese, ale pokud dojde k nikotinovému deficitu, vede k útočným reakcím na stresující podněty. **Marihuana** zvyšuje agrese za speciálních podmínek. Může totiž snižovat sebekontrolu a navozovat psychotické stavy. Agrese také může zvyšovat spánkový a nutriční deficit. Nízké dávky THC posilují agrese, vyšší ji redukuje.

„Mozek chronicky chemicky závislého jedince se od mozku jedince chronicky nezávislého odlišuje na molekulární, buněčné, strukturální a funkční úrovni. Geny v mozku jsou činné jiným způsobem, než je tomu v mozku jedince zdravého.“ (Koukolík, Drtilová, 2006, s. 226).

2.6 Druhy agrese a její projevy

Existuje řada kategorií, do kterých se dá agrese dělit. Ivo Čermák (1999) uvádí dělení agrese na:

- **přímou** – směřována přímo směrem k oběti,
- **nepřímou** – směřována nepřimo,
- **fyzickou** – údery, kopnutí, cloumání,
- **verbální** – nadávky,
- **aktivní** – ve smyslu ubližovat něčím, co děláme,
- **pasivní** – ve smyslu ubližovat něčím, co neděláme.

Pro účely této bakalářské práce se jeví jako nejvhodnější dělení do následujících skupin, jak je uvádí Zdeněk Martínek (2009):

Fyzická aktivní přímá agrese

Bití oběti, fyzické ponižování, nucení k ponižujícím úkonům, využívání převahy fyzické síly nad obětí. Tato forma agrese se vyskytuje u šikany čili záměrného dlouhodobého fyzického ubližování.

Fyzická aktivní nepřímá agrese

Jedná se o najmutí jiného člověka k ublížení oběti. Původní agresor pouze přihlíží tomu, jak je oběti ubližováno, většinou vymýšlí způsoby, jak to udělat, sám se však na agresi nepodílí.

Fyzická pasivní přímá agrese

Fyzické bránění někomu v dosahování cílů. Ve vězeňském prostředí se může jednat o ničení výstrojních součástek, záměrné bránění či sabotování povinností vyžadovaných vězeňským řádem.

Fyzická pasivní nepřímá agrese

Jedná se o odmítnutí splnění některých požadavků, tedy např. odmítnutí pomoci postiženému spoluodsouzenému, uvolnění místa apod.

Verbální aktivní přímá agrese

Ve vězeňském prostředí velice častá forma agrese. Jedná se o nadávky, urážky, slovní ponižování a znevažování. Tato agrese jimi vnímána jako agrese ani není, spíše za normu.

Verbální aktivní nepřímá agrese

Jde o rozšiřování pomluv, které mají za cíl ublížit druhému. Jedná se o první stádium šikany, tzv. ostrakismus, tedy vyhlédnutí oběti, vyloučení jedince z určité sociální skupiny (Sociologická encyklopedie). Dochází k mírnému psychickému ubližování, pomlouvání jeho chování a fyzickému vzezření. Patří sem i posměch, intriky a legrácky.

Verbální pasivní přímá agrese

Ignorace druhého člověka, jako by neexistoval, neodpovídání na pozdrav či jakoukoliv otázku. Tato forma agrese také velmi souvisí s ostrakizací, neboť pokud má agresor výsadní místo v kolektivu, je za tzv. sociometrickou hvězdu, může způsobit naprosté vyloučení „napadeného“ z kolektivu.

Verbální pasivní nepřímá agrese

Znamená nezastat se někoho, kdo je nespravedlivě napadán.

Další, ve vězeňském prostředí, poměrně častou formou agrese je **transformovaná agrese**. Jedná se o přenesení vzteku agresora na jiné jedince nebo předměty.

V neposlední řadě se vyskytuje i **autoagrese**. Jedná se o agresi, kdy objektem je jedinec sám. Je označována za sebepoškozování nebo automutilaci. Dochází k sebepoškozování a toto může přejít k sebevraždě. Jejím cílem je většinou upoutat pozornost, ale její příčinou může být i duševní onemocnění. Mezi sebepoškozování lze zařadit i tetování. Jak uvádí publikace První pomoc v psychiatrii „*u některých duševně nemocných se setkáváme s patickými automutilacemi, kdy jsou sklony k sebepoškozování v důsledku bludných představ, pocitů viny aj.*“ (Dušek, Večeřová-Procházková, 2005,

s. 68). Dále uvádí, že sebepoškození je běžné i u toxikomanů v abstinčních stavech, jehož cílem je snížení napětí.

Dalším druhem je **afektivní agrese**, která se též označuje jako impulzivní, zlostná, hostilní či emocionální. Jedná se o reakci na působení averzního podnětu, který v jedinci vyvolá odpor, silný negativní emocionální stav (zlost), jež vyvolá verbální nebo fyzické chování. Afektivní agrese není plánována (Slaměník, Výrost, 2008).

3 Výzkumné šetření

3.1 Cíle výzkumného šetření a výzkumné otázky

Služební nebo pracovní poměr ve věznici obnáší mimo jiné i to, že je reálné nebezpečí agresivního chování ze strany odsouzených směrem k příslušníkům a občanským zaměstnancům. Důvodem zpracování této bakalářské práce je určit, od kterých skupin odsouzených toto nebezpečí hrozí více ve Věznici Odolov a zda na takovéto chování má vliv věk, stupeň dosaženého vzdělání a opakované pobyty ve výkonu trestu odnětí svobody.

Hlavní cíl:

Určit míru celkové agresivity u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Odolov.

Dílčí cíl 1:

Analyzovat míru agresivity u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Odolov dle věku.

Dílčí cíl 2:

Analyzovat míru agresivity u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Odolov dle stupně dosaženého vzdělání.

Dílčí cíl 3:

Analyzovat míru agresivity u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Odolov dle počtu trestů odnětí svobody (prvotrestaný, vícetrestaný).

Hypotéza č. 1

Více agresivní jsou odsouzení do věku 30 let než vězni ve věku 31 let a více.

Hypotéza č. 2

Více agresivní jsou odsouzení se základním vzděláním než vězni, kteří dosáhli vyššího stupně vzdělání.

Hypotéza č. 3

Více agresivní jsou vícetrestaní odsouzení než vězni prvotrestaní.

3.2 Výzkumný soubor

Data byla sbírána v lednu 2022. Bylo rozdáno 100 dotazníků. Vlastního výzkumného šetření se zúčastnilo 87 odsouzených, 13 dotazníků se nevrátilo. Mezi respondenty tak bylo 39 odsouzených ve věku 18 – 30 let, 48 odsouzených v kategorii 31+ let. Současně 42 odsouzených dosáhlo základního vzdělání, 39 odsouzených středního odborného vzdělání a 6 odsouzených ukončilo své vzdělání maturitní zkouškou. V současné době je ve Věznici Odolov pouze jeden vysokoškolsky vzdělaný odsouzený, který nebyl do výzkumu zahrnut z důvodu zachování anonymity. Pokud jde o skladbu respondentů dle počtu nepodmíněných trestů odnětí svobody, 44 odsouzených bylo prvotrestaných, 43 odsouzených vícetrestaných.

3.3 Výzkumné metody

Ke sběru dat byl využit dotazník. Ján Ferjenčík k této výzkumné metodě uvádí, že se jedná o metodu používanou při zkoumání velkého počtu osob, řadí jej tedy do kvantitativního výzkumu, jehož hlavním cílem je sběr velkého množství dat v krátkém časovém intervalu. Kvalita získaných dat závisí na konstrukci dotazníku a spolehlivosti výpovědí osob. Otázky v dotazníku nesmí působit sugestivně ani mnohoznačně, aby je respondenti chápali pouze jedním způsobem, a musí být srozumitelné všem respondentům bez ohledu na jejich věk, vzdělání a motivaci. Správně provedený kvantitativní výzkum poskytuje vysokou reliabilitu na úkor validity. Otázka v dotazníku by měla být co nejvíce stručná (Ferjenčík, 2000).

Ze shora uvedeného tak vyplývá, že výhodami dotazníku je:

- Sběr dat od velkého počtu osob
- Krátký časový interval
- Anonymita respondentů
- Časově nenáročné vyhodnocení získaných dat

- Nízké finanční náklady s ohledem na množství získaných dat

Na druhou stranu má dotazník i své nevýhody, a to:

- Data nemusí být věrohodná
- Omezení stanovenými otázkami, nelze je doplňovat

Ke sběru dat byl v tomto případě užít **dotazník B-D-I** (Inventář agresivity a hostility Busse a Durkeeové). Jedná se o standardizovaný dotazník, kdy respondenti odpovídají na položené otázky, resp. oznamovací věty, „Ano“ nebo „Ne“, tedy zda s uvedeným tvrzením souhlasí či nikoliv. Tyto „otázky“ se dělí do osmi okruhů, kterými se zjišťuje:

1. **Fyzická agrese** – útok, násilí
2. **Nepřímá agrese** – pomlouvání, intriky
3. **Popudlivost** (iritabilita) – reakce na provokaci, jednání v afektu
4. **Negativismus** – oponování, vzdorování autoritám
5. **Resentiment** – nevole, nevraživost, nenávisť, závistivost
6. **Podezíravost** – nedůvěra k ostatním lidem
7. **Verbální agrese** – nadávky, křik, hádky, jízlivost, ironie
8. **Pocit viny** – výčitky svědomí

Vyhodnocování dotazníku B-D-I probíhá tak, že kladným odpovědím („Ano“) je přidělena hodnota 1, záporným odpovědím („Ne“) hodnota 0. Jak již bylo zmíněno výše, dotazník B-D-I obsahuje otázky z různých okruhů. Ty se však liší počtem otázek. Aby se vyrovnal počet otázek v jednotlivých kategoriích, je každému okruhu přiřazen koeficient, kdy je potřeba dosáhnout maximálního počtu deseti bodů. Tedy okruh č. 1 (fyzická agrese) obsahuje 10 otázek, má tudíž koeficient 1. Okruh č. 2 (Nepřímá agrese) obsahuje 9 otázek, má tedy koeficient 1,11. Okruh č. 3 (popudlivost) má koeficient 0,9, protože obsahuje 11 otázek. Okruh č. 4 (negativismus) má koeficient 2. Okruh č. 5 (resentiment) má koeficient 1,25. Okruh č. 6 (podezíravost) má koeficient 1. Okruh č. 7 (verbální agrese) má koeficient 0,77. A konečně okruh č. 8 (pocit viny) má koeficient 1,11.

Získané hodnoty v zájmových okruzích se sečtou, následně jsou vynásobeny příslušným koeficientem a vyděleny počtem respondentů, kteří se daného výzkumu účastnili.

Pokud nějaká kategorie, resp. kombinace kategorií, dosáhne více jak 5 bodů, jedná se o zvýšenou agresivitu.

Pro potřeby této bakalářské práce byl dotazník B-D-I vyhodnocován tak, že se zjišťovala:

- **Celková zvýšená míra agresivity** u jednotlivých skupin respondentů, které se dosáhne celkovým výsledkem dotazníku B-D-I (součtem všech okruhů, tedy 1 až 8).
- **Míra agresivity** u jednotlivých skupin respondentů, které se dosáhne součtem okruhů 1, 2, 7 dotazníku B-D-I (fyzická agrese, nepřímá agrese a verbální agrese).
- **Míra hostility** u jednotlivých skupin respondentů, které se dosáhne součtem okruhů 3, 4, 5 a 6 dotazníku B-D-I (popudlivost, negativismus, resentment a podezíravost).

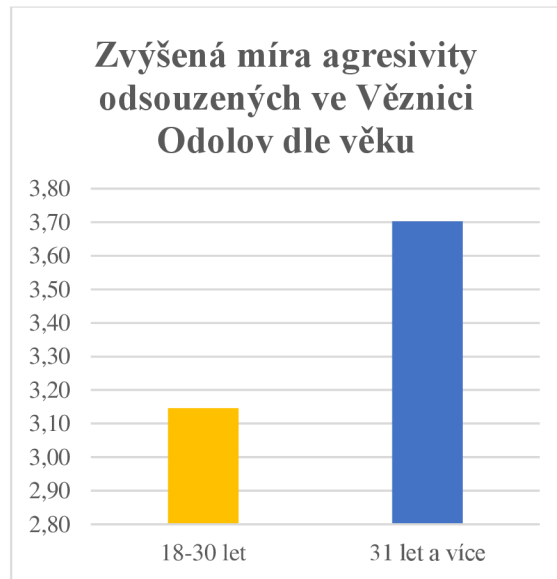
3.4 Výsledky výzkumného šetření

Hypotéza č. 1

Více agresivní jsou odsouzení do věku 30 let než vězni ve věku 31 let a více.

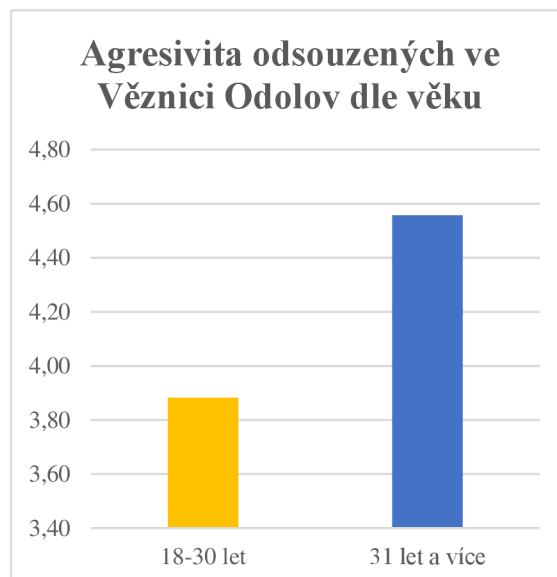
Byly stanoveny dvě věkové kategorie odsouzených, a to věk 18 až 30 let a více než 31 let. V kategorii mladších odsouzených bylo 39 respondentů, v kategorii obsahující starší odsouzené se účastnilo 48 odsouzených.

Po získání dat a následném vyhodnocení celého dotazníku B-D-I, kdy se zjišťovala zvýšená míra agresivity odsouzených ve Věznici Odolov, bylo zjištěno, že z vybraného vzorku odsouzených nevykazuje ani jedna ze skupin zvýšenou míru agresivity, nicméně větší míru agresivity vykazují odsouzení v kategorii 31 let a více.

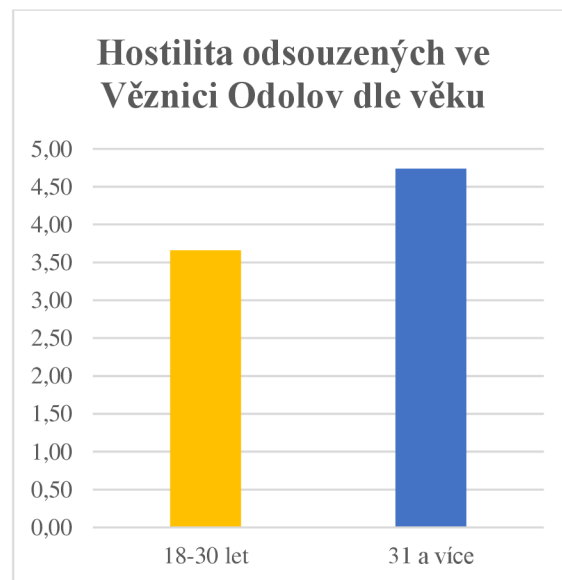
Graf č. 1 - Zvýšená míra agresivity odsouzených ve Věznici Odolov dle věku

Pokud jde o zjištění agresivity odsouzených ve Věznici Odolov dle věku, zájmovými okruhy byly 1, 2 a 7, tedy otázky týkající se fyzické, nepřímé a verbální agrese. Bylo zjištěno, že vyšší míru celkové agresivity ve Věznici Odolov vykazují odsouzení v kategorii 31 let a více.

Graf č. 2 - Agresivita odsouzených ve Věznici Odolov dle věku

Míra celkové hostility odsouzených ve Věznici Odolov dle věku byla zjištěna tak, že se vyhodnocovaly okruhy 3, 4, 5 a 6, tedy popudlivost, negativismus, resentment a podezíravost. Opět bylo zjištěno, že vyšší míru celkové hostility ve Věznici Odolov vykazují odsouzení v kategorii 31 let a více. Níže jsou v graficky znázorněna zjištěná data.

Graf č. 3 - Hostilita odsouzených ve Věznici Odolov dle věku

Hypotéza č. 2

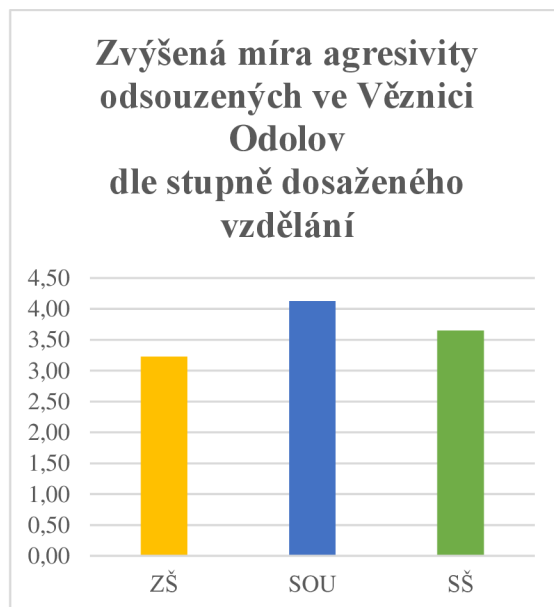
Více agresivní jsou odsouzení se základním vzděláním než vězni, kteří dosáhli vyššího stupně vzdělání.

Byly stanoveny tři kategorie podle stupně dosaženého vzdělání, a to základní vzdělání 42 respondentů, střední odborné 39 respondentů a střední s maturitou 6 respondentů.

V době, kdy bylo výzkumné šetření realizováno, se ve Věznici Odolov nacházel jeden odsouzený, který dosáhl vysokoškolského vzdělání. Z důvodu zachování anonymity nebyl do výzkumu zahrnut.

Po analýze dat, kdy se zjišťovala zvýšená míra agresivity odsouzených ve Věznici Odolov, bylo zjištěno, že z vybraného vzorku odsouzených nevykazuje ani jedna ze skupin zvýšenou míru agresivity. Bylo však zjištěno, že vyšší míru agresivity vykazují

odsouzení, kteří dosáhli středního odborného vzdělání, následováni odsouzenými s maturitní zkouškou a nejnižší míru vykazovali odsouzení se základním vzděláním.

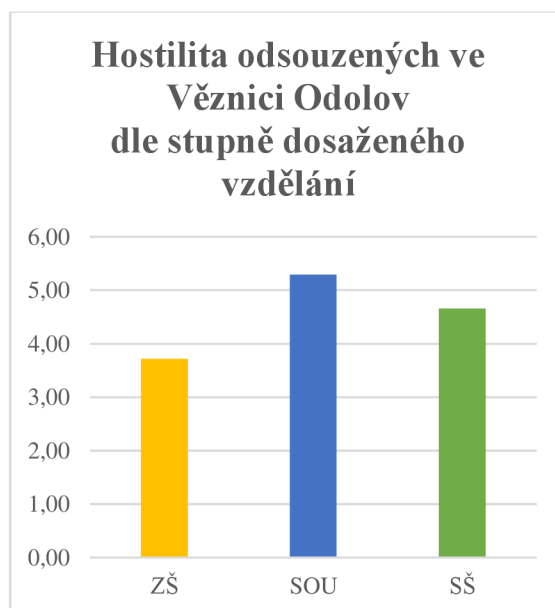
Graf č. 4 - Zvýšená míra agresivity odsouzených ve Věznici Odolov dle stupně dosaženého vzdělání

Zjištění celkové agresivity odsouzených ve Věznici Odolov dle stupně dosaženého vzdělání probíhalo stejně jako u šetření „dle věku“, kdy zájmovými okruhy byly 1, 2 a 7, tedy otázky týkající se fyzické, nepřímé a verbální agrese. Bylo zjištěno, že vyšší míru celkové agresivity ve Věznici Odolov vykazují odsouzení se středním odborným vzděláním. Nacházeli se na hranici zvýšené agresivity, kdy byli velice blízko hranici pěti bodů. Následováni byli odsouzenými s maturitní zkouškou a se základním vzděláním.

Graf č. 5 - Agresivita odsouzených ve Věznici Odolov dle stupně dosaženého vzdělání

Míra celkové hostility odsouzených ve Věznici Odolov dle stupně dosaženého vzdělání byla zjištěna tak, že se vyhodnocovaly okruhy 3, 4, 5 a 6, tedy popudlivost, negativismus, resentment a podezřavost. Bylo zjištěno, že ve Věznici Odolov odsouzení se středním odborným vzděláním vykazují zvýšenou míru hostility, kdy přesáhli hranici pěti bodů. Druhou nejvyšší hodnotu vykazovali odsouzení s maturitní zkouškou, následováni odsouzenými se základním vzděláním.

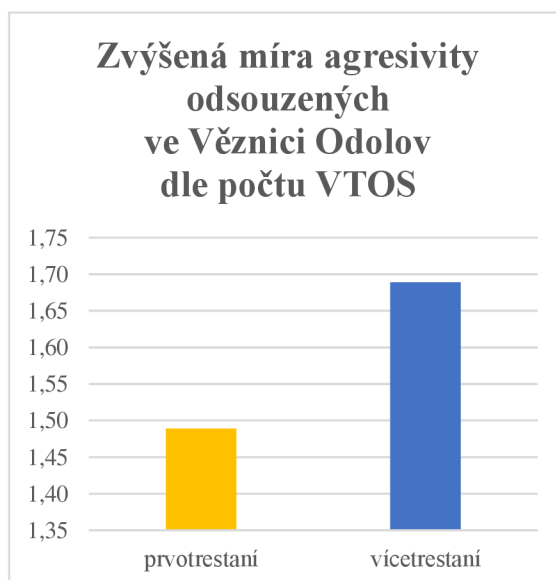
Graf č. 6 - Hostilita odsouzených ve Věznici Odolov dle stupně dosaženého vzdělání

Hypotéza č. 3

Více agresivní jsou prvotrestaní odsouzení než vězni vícetrestaní.

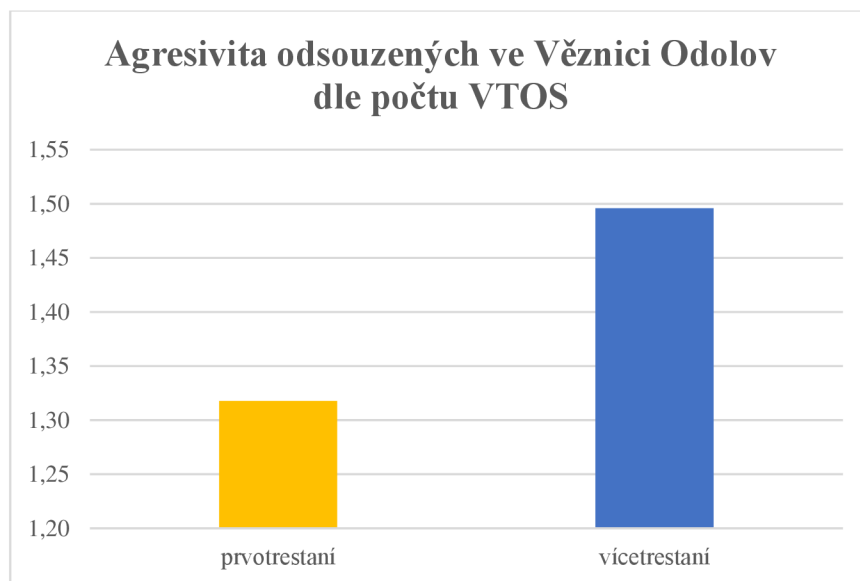
Byly stanoveny dvě kategorie podle počtu výkonů trestu odnětí svobody (VTOS). Skupina prvotrestaných odsouzených obsahovala 44 respondentů, vícetrestaní odsouzení měli 43 členů.

Po analýze dat, kdy se zjišťovala zvýšená míra agresivity odsouzených ve Věznici Odolov, bylo zjištěno, že z vybraného vzorku odsouzených nevykazuje ani jedna ze skupin zvýšenou míru agresivity. Bylo však zjištěno, že vyšší míru agresivity vykazují odsouzení vícetrestaní.

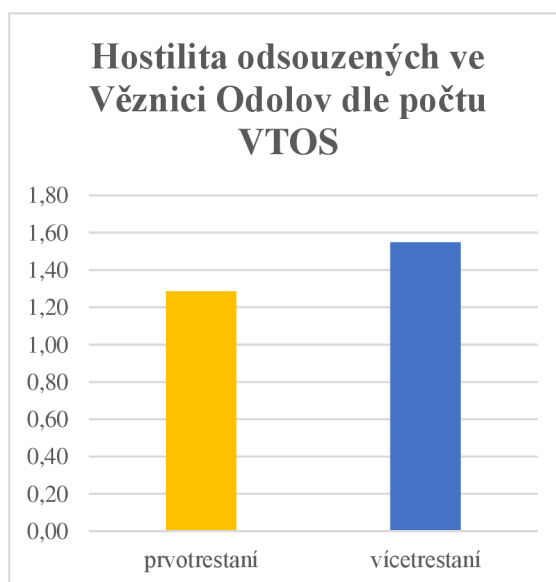
Graf č. 7 - Zvýšená míra agresivity ve Věznici Odolov dle počtu VTOS

Celková agresivita odsouzených ve Věznici Odolov dle počtu VTOS byla opět zjišťována součtem okruhů 1, 2 a 7, tedy otázkami týkající se fyzické, nepřímé a verbální agrese. Bylo zjištěno, že vyšší míru celkové agresivity ve Věznici Odolov vykazují vícetrestaní odsouzení než prvotrestaní.

Graf č. 8 - Agresivita odsouzených ve Věznici Odolov dle počtu VTOS

Konečně míra hostility odsouzených ve Věznici Odolov dle počtu VTOS byla zjištěna tak, že se vyhodnocovaly okruhy 3, 4, 5 a 6, tedy popudlivost, negativismus, resentment a podezíravost. Bylo zjištěno, že ve Věznici Odolov vícetrestaní odsouzení vykazují vyšší míru hostility oproti prvotrestaným odsouzeným.

Graf č. 9 - Hostilita odsouzených ve Věznici Odolov dle počtu VTOS

Z výše uvedeného, na základě získaných dat, kdy byly vyhodnoceny všechny body v dotaznících tedy vyplývá, že celková analýza zvýšené agresivity odsouzených ve Věznici Odolov je 3,42, celková agresivita 4,22 a celková hostilita 4,20.

Věznice Odolov	
Zvýšená míra agresivity	3,42
Celková agresivita	4,22
Celková hostilita	4,20

Tab. č. 1 – Celkové údaje ve Věznici Odolov

3.5 Diskuse

Ve Věznici Odolov bylo provedeno výzkumné šetření za účelem analyzování míry agresivity odsouzených pomocí dotazníku B-D-I.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že celková míra zvýšené agresivity odsouzených ve Věznici Odolov je 3,42, celková agresivita 4,22 a celková hostilita 4,20. Ani v jednom případě se tedy nejedná o zvýšenou míru agresivity, neboť nedosahuje výsledku 5 bodů a výše.

Šetření bylo dále rozděleno na dílčí cíle, kdy se zjišťovala míra agresivity a hostility u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody dle věku, dosaženého stupně vzdělání a dle počtu výkonů trestu odnětí svobody.

K prvnímu dílčímu cíli, tedy pokud jde o analýzu míry agresivity dle věku, z výsledků šetření lze vyvodit, že ve Věznici Odolov jsou více agresivní odsouzení ve věkové kategorii 31 let a více, vykazují hodnotu 3,70, naproti tomu odsouzení ve věku do 30 let vykazují hodnotu 3,15. Vyplývá to z celkového vyhodnocení dotazníku B-D-I.

Pokud jde o míru agresivity v závislosti na věku, která vycházela z dotazníku B-D-I a sestávala se ze součtu a následného průměru okruhů týkajících se fyzické, nepřímé a verbální agrese, bylo zjištěno, že ve Věznici Odolov jsou celkově agresivnější odsouzení v kategorii 31 let a více, kteří dosáhli na hodnotu 4,56, kdežto odsouzení do 30 let hodnoty 3,88.

Se stejným výsledkem dopadlo i šetření ohledně hostility odsouzených ve Věznici Odolov. Starší odsouzení dosáhli hodnoty 4,74, kdežto mladší 3,66. Toto šetření se skládalo ze součtu a následného průměru okruhů týkajících popudlivosti, negativismu, resentimentu a podezíravosti.

Výsledky tohoto šetření jsou pro mě překvapivé. Očekával bych, že tomu bude spíše naopak. Mladší odsouzení jsou nevybouření, zažili v převážné většině jinou výchovu než starší generace, ať už jde o postoj k povinnostem, uznávání autorit, podřízení se jinému režimu, než na který byli zvyklí z pobytu na svobodě, stanovení si životních cílů a motivace k jejich naplnění. A že naopak odsouzení v kategorii nad 31 let, již mají nějaké životní zkušenosti, které ovlivňují jejich pohled na život, a tudíž je tímto ovlivněn i jejich postoj k agresi.

Výsledky šetření si vysvětluji tak, že starší odsouzení mají větší problém se ve svém věku podřídit vězeňskému režimu, kdy je přesně dán časový rozvrh dne a jsou povinni plnit povinnosti a příkazy příslušníků a zaměstnanců věznice. Také tím, že ve vězení funguje mezi odsouzenými jakási hierarchie a starší odsouzení tak „drží na uzdě“ mladší. V tomto ohledu nutno zmínit, že ve Věznici Odolov funguje ložnicový systém ubytování, kdy se odsouzení pohybují volně v rámci celého oddílu a na kterém jsou ubytováni odsouzení různých věkových kategorií.

Pokud jde o zjištění výsledků druhého dílčího cíle, tedy o analýzu celkové míry agresivity u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Odolov dle stupně dosaženého vzdělání, byly stanoveny tři kategorie, a to základní vzdělání, střední odborné a střední s maturitou. Vysokoškolské vzdělání bylo vynecháno z důvodu zachování anonymity, neboť v době provádění výzkumného šetření se ve Věznici Odolov nacházel pouze jeden takový odsouzený.

Z celkového vyhodnocení dotazníku B-D-I bylo zjištěno, že největší sklony k agresivnímu chování mají odsouzení se středním odborným vzděláním, dosáhli hodnoty 4,12, následováni odsouzenými s maturitní zkouškou, ti dosáhli hodnoty 3,65 a odsouzenými se základním vzděláním, kteří dosáhli hodnoty 3,23.

Jedná-li se o zjištění míry agresivity, nejvyšší hodnotu dosáhli odsouzení se středním odborným vzděláním, konkrétně 4,95, opět následováni odsouzenými s maturitní zkouškou, kteří získali hodnotu 4,63, a odsouzenými se základním vzděláním, již vykazují hodnotu 4,10. Vyhodnocení hostility se nese v podobném duchu, kdy

nejvyšší hodnotu vykazují odsouzení se středním odborným vzděláním, a to 5,29, za nimi se umístili odsouzení s maturitou, kteří dosáhli hodnoty 4,66 a na třetí pozici se umístili odsouzení se základním vzděláním s hodnotou 3,72. Odsouzení se středním odborným vzděláním se u agresivity velice přiblížili k hranici 5 bodů a v otázce hostility ji dokonce přesáhli. Jedná se tedy o signál, že vykazují zvýšenou míru hostility.

Výsledky tohoto testu jsou pro mě také překvapivé. Domníval jsem se, že odsouzení se základním vzděláním disponují zpravidla nižší inteligencí, která může být dále negativním způsobem ovlivněna absencí rodinného zázemí, spořádaného rodinného života, pobytem v závadovém prostředí a užíváním návykových látek. Shora řečené potom ovlivňuje jejich sklony, úsudek a domýšlení situací. Tito jedinci potom jednají spíše instinktivně a většinou postrádají zásady slušného chování. Naopak odsouzení s vyšším dosaženým stupněm vzděláním, jejichž inteligenční kvocient je zpravidla vyšší, více přemýšlejí, dokáží se ovládnout a neřeší vše agresí.

Naopak výsledky třetího dílčího cíle překvapení neskýtalo a dopadlo podle mého očekávání. Jednalo se o zjištění, zda jsou více agresivní prvotrestaní odsouzení než vězni vícetrestaní. V analýze zvýšené míry agresivity, kdy byly vyhodnocovány všechny okruhy dotazníku, získali prvotrestaní odsouzení hodnotu 1,49 a vícetrestaní 1,69.

Pokud jde o zjištění míry agresivity, prvotrestaní odsouzení dosáhli hodnoty 1,32 a vícetrestaní 1,50. Dále byla vyhodnocována hostilita v této kategorii. Prvotrestaní odsouzení vykazují hodnotu 1,29, vícetrestaní pak 1,55.

Vícetrestaní odsouzení prošli opakovanými pobyty ve výkonu trestu odnětí svobody, znají svá práva a povinnosti, vědí, jak život ve vězení funguje a ve většině případů jsou schopni se přizpůsobit systému tak, aby měli bezproblémový průběh výkonu trestu. Naproti tomu prvotrestaní odsouzení zažívají šok z uvěznění, získávají novou zkušenost, kdy se musejí nové životní situaci teprve přizpůsobit.

Závěr

Pobyt ve výkonu odnětí svobody často bývá prezentován a vnímán společností jako neustálý „boj o holý život“. Ze zkušeností to tak však nevidím. Je pravda, že se sice nejedná o podnětné prostředí, kde by se kdokoliv dobrovolně nacházel. Je to dáno koncentrací osob, které nerespektují společenské normy, „vojenským“ režimem a pravidly, která ve vězení existují. Dle mého názoru je to však dobře. Vězení, resp. ztráta svobody, má působit odstrašujícím dojmem, odsouzený musí pocítit, že vykonává trest a splácí tak za nedodržování norem dluh společnosti, aby se napříště žádného protiprávního jednání nedopustil. Tímto způsobem je i preventivně působeno na společnost.

Ze zkušeností totiž vím, že ve zdejší věznici neustále stoupá počet odsouzených, kteří jsou velice rizikováni, protože se jedná o jedince s psychiatrickým onemocněním, kteří mohou být nepředvídatelní, nebrzdění, labilní, impulzivní či agresivní. Dále se setkávám s psychopaty, kteří postrádají jakýkoliv respekt k autoritě, pořádku a řádu, drogově závislími nebo osobami přecitlivělými, nadměrně závislími na podpoře a pozornosti okolí. Byť je Věznice Odolov považována za „lehčí“ věznici, stále se zhoršuje „skladba“ odsouzených. Nemají zevnitřní základní respekt k autoritě. A to jak ve smyslu nerespektování zákonů a norem, tak i projevování despektu k představitelům systému. Jejich jednání je motivováno především uspokojováním vlastních potřeb bez ohledu na vše ostatní. Ve Věznici Odolov je situace ovlivněná i faktem, že v nízkém a středním stupni zabezpečení odsouzení zpravidla zahajují svou kriminální kariéru, jsou mladí, nevyzrálí, plní energie a touhy předvádět se před ostatními, dokazovat si svoji moc a sílu. A to nejen nad spoluvězni. Riziko napadení příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby ČR je reálné.

Teoretická část měla za úkol charakterizovat Vězeňskou službu ČR, Věznici Odolov, program zacházení stanovený odsouzeným a jeho speciálně výchovné složky, definovat pojmy agrese a agresivita, popsat jejich příčiny a druhy a dále pojmy, které s danou problematikou souvisejí. Empirická část se potom zabývala popisem dotazníku B-D-I, jakým způsobem je vyhodnocován, postupem, jakým bylo výzkumné šetření provedeno, jaká data byla získána a s jakými výsledky vyhodnocena.

Bylo provedeno dotazníkové šetření za pomoci dotazníku B-D-I, který je zaměřen na zjištění míry agresivity. Domnívám se, že zvolení kvalitativní metody by k tomuto

účelu nebylo vhodné, neboť jsem zaměstnancem Věznice Odolov a při této metodě by mohly být odpovědi odsouzených účelové a takto získaná data tudíž značně zkreslená.

Cílem této bakalářské práce bylo přiblížit problematiku agresivního chování odsouzených ve Věznici Odolov, od jakých skupin vězňů takovéto chování hrozí více, a zda má na takovéto chování vliv věk, vzdělání a opakované pobyty ve výkonu trestu odnětí svobody odsouzeného. Domnívám se, že cíl práce byl splněn. Nicméně je zapotřebí zmínit, že vzorek respondentů nebyl reprezentativní, nebyl natolik velký, aby bylo možné výsledky výzkumného šetření zobecnit a snažit se pro něj získat nějaká vysvětlení.

Vyhodnocením standardizovaného dotazníku B-D-I byla zjištěna míra celkové agresivity. Bylo dosaženo hodnoty 3,42. Nejedná se tedy o signál zvýšené celkové agresivity, neboť ten nastává při dosažení hranice 5 bodů. Stejně tomu bylo i při vyhodnocování míry agresivity a hostility. Bylo dosaženo hodnoty 4,22, resp. 4,20.

Dále měla tato práce za cíl zjistit, od které skupiny odsouzených hrozí toto riziko více v závislosti na jejich věku, stupni dosaženého vzdělání a počtu nepodmíněných trestů odnětí svobody.

Hypotéza č. 1 zněla, že více agresivní jsou odsouzení do věku 30 let než vězni ve věku 31 let a více. Tato hypotéza byla vyvrácena, výzkumným šetřením byl zjištěn opak.

Hypotéza č. 2 zněla, že více agresivní jsou odsouzení se základním vzděláním než vězni, kteří dosáhli vyššího stupně vzdělání. Byla taktéž vyvrácena, výzkumným šetřením bylo zjištěno, že nejvyšší míru agresivity vykazují vyučení odsouzení, následováni odsouzenými s maturitou a odsouzení se základním vzděláním se umístili až na posledním místě.

Hypotéza č. 3 zněla, že více agresivní jsou vícetrestaní odsouzení než vězni prvotrestaní. Ta byla potvrzena.

Bylo tedy zjištěno, že nejvyšší riziko napadení příslušníka nebo občanského zaměstnance ve Věznici Odolov hrozí od vícetrestaného odsouzeného ve věku nad 31 let, který dosáhl vyššího než základního stupně vzdělání.

Ke zjištěným údajům je nutné uvést, že dvou případů napadení příslušníka ve Věznici Odolov, ke kterým došlo v r. 2021 se dopustili odsouzení, kterým bylo méně než 30 let, oba byli vícetrestaní a oba dosáhli základního vzdělání.

Seznam zdrojů

Monografie

DUŠEK, K., VEČEŘOVÁ-PROCHÁZKOVÁ, A. *První pomoc v psychiatrii*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. ISBN 80-547-0197-9.

EDELSBERGER, L. a kol. *Defektologický slovník*. H & H Vyšehradská, s. r. o., 2000. ISBN 80-86022-76-5.

EKMAN, P. *Odhalené emoce*. Brno: Jan Melvil, 2015. ISBN 978-8-87270-81-3.

FARRINGTON, D., P. *The explanation and prevention of youthful offending*. New York: Cambridge University Press, 1996.

FERJENČÍK, J. *Metodologie psychologického výzkumu – Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-367-6.

HÁJEK, K. *Práce s emocemi pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 119 s. ISBN 80-7367-107-7.

HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: Budka, 1993. ISBN 80-901549-0-5.

HARTL, P. a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

JIŘIČKA, V., KEJŘOVÁ, K. *Úvod do zkoumání efektivity intervenčních programů v českých věznicích II*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2015.

KOUKOLÍK, F., DRTILOVÁ, J. *Vzpouřa deprivantů (nestvůry, nástroje, obrana)*. Nové, přepracované vydání. Praha: Galén, 2006. ISBN 978-80-7492-120-9.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie nemoci*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2002. ISBN 80-247-0179-0.

LÁTALOVÁ, K. *Agresivita v psychiatrii*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4454-4.

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. vyd. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5309-6.

NETÍK, K., HÁJEK, S. a NETÍKOVÁ, D. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. Praha: C.H. Beck, 1997. ISBN 80-7179-177-6.

PAVLOVSKÝ P. a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie, 3. rozšířené a aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. ISBN 978-80-247-2618-2.

PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1499-3.

SLAMĚNÍK, I. *Emoce a interpersonální vztahy*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3311-1.

SLAMĚNÍK, I., VÝROST, J. *Sociální psychologie, 2. přepracované vydání*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

ŠOLCOVÁ POLÁČKOVÁ, I. *Emoce – Regulace a vývoj v průběhu života*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2018. ISBN 978-80-247-5128-3.

ŠUCHA, M., REHNOVÁ, V., KOŘÁN, M., ČERNOCHOVÁ, D. *Dopravní psychologie pro praxi: výběr, výcvik a rehabilitace řidičů*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4113-0.

Legislativa

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody [online]. *Zákony pro lidi*, © AION CS, s.r.o. 2010-2022 [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. *Zákony pro lidi*, © AION CS, s.r.o. 2010-2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody [online]. *Zákony pro lidi*, © AION CS, s.r.o. 2010-2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>.

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby [online]. *Zákony pro lidi*, © AION CS, s.r.o. 2010-2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-293>.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky [online]. *Zákony pro lidi*, © AION CS, s.r.o. 2010-2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>.

Periodikum

JIŘIČKA, Václav. S kým zacházet – a jak?. *České vězeňství – čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci* č. 2/11. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2011. ISSN 1213-9297.

LB +HUZ. Odolov – věznice dalekých i blízkých perspektiv. *České vězeňství* č. 3/94. Vězeňská služba České republiky, 1994. ISSN 1213-9297.

LB +HUZ. Věznice Odolov. *České vězeňství* č. 4 a 5/95. Vězeňská služba České republiky, 1995. ISSN 1213-9297.

NÁGL, J. Věznice Odolov. *České vězeňství* č. 1/2015. Vězeňská služba České republiky, 2015. ISSN 1213-9297.

Red. Film Zuřivec v českých věznicích. *České vězeňství - časopis pro vězeňství a kriminální prevenci* č. 2/21. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2011. ISSN 1213-9297.

Elektronické zdroje

Generální ředitelství – základní informace [online]. *Vězeňská služba České republiky*, © 2020 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/zakladni-udaje>

Koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. *Vězeňská služba České republiky*, © 2020 [cit. 2021-11-8]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>.

MKN-10 2021 [online]. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [cit. 2021-11-8]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F60-F69>.

Statistické ročenky Vězeňské služby [online]. *Vězeňská služba České republiky*, © 2020 [cit. 2021-11-8]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>.

Ostrakismus. Sociologická encyklopedie [online]. *Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.* © 2017 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ostrakismus>.

Frustrace. Sociologická encyklopedie. [online]. *Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.* © 2017 [cit. 2021-12-15]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Frustrace>.

Statistické ročenky Vězeňské služby [online]. *Vězeňská služba České republiky*, © 2020 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>.

Věznice Odolov - základní informace, [online] *Vězeňská služba České republiky* © 2020 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-odolov/o-nas/zakladni-informace/>.

Ukončení těžební činnosti ve Východočeských uhelných dolech [online]. *Zdar Bůh.cz* © 2008–2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.zdarbuh.cz/reviry/vud/ukonceni-tezebni-cinnosti-ve-vychodoceskych-uhelných-dolech/>.

Zotavovna Přední Labská – Vaše dovolená v Krkonoších [online]. *Zotavovna Přední Labská* [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.prednilabska.cz/cs/>.

Seznam grafů

Graf č. 1 - Zvýšená míra agresivity odsouzených ve Věznici Odolov dle věku

Graf č. 2 - Agresivita odsouzených ve Věznici Odolov dle věku

Graf č. 3 - Hostilita odsouzených ve Věznici Odolov dle věku

Graf č. 4 - Zvýšená míra agresivity odsouzených ve Věznici Odolov dle stupně dosaženého vzdělání

Graf č. 5 - Agresivita odsouzených ve Věznici Odolov dle stupně dosaženého vzdělání

Graf č. 6 - Hostilita odsouzených ve Věznici Odolov dle stupně dosaženého vzdělání

Graf č. 7 - Zvýšená míra agresivity ve Věznici Odolov dle počtu VTOS

Graf č. 8 - Agresivita odsouzených ve Věznici Odolov dle počtu VTOS

Graf č. 9 - Hostilita odsouzených ve Věznici Odolov dle počtu VTOS

Seznam tabulek

Tab. č. 1 – Celkové údaje ve Věznici Odolov

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník B-D-I

Příloha A

Tento testovací dotazník je zcela anonymní.

Věk

- 18-30 let
- 31 a více let

Vzdělání

- Základní
- Střední odborné
- Střední škola s maturitou

Kolikrát ve výkonu trestu odnětí svobody

- Prvotrestaný
- Vícetrestaný

Před sebou máte 75 různých konstatování. Pokud budete s určitým konstatováním souhlasit, udělejte křížek do sloupce Ano (souhlasím). Pokud s daným konstatováním souhlasit nebudete, udělejte křížek do sloupce Ne (nesouhlasím).

Prosím odpovídejte upřímně a pravdivě.

		Ano	Ne	
1	V některých případech se nedokážu ovládnout a ubližuji ostatním.			1
2	Jedince, které nemám rád, pomlouvám.			2
3	Snadno se naštvu, ale dlouho mi to nevydrží.			3
4	Nežádá-li mě někdo o něco pěkným způsobem, nevyhovím mu.			4
5	Myslím si, že jsem obírán o něco, na co mám nárok.			5
6	Jsem si jistý, že ostatní lidé mě za mými zády pomlouvají.			6
7	Když nesouhlasím se svými přáteli, dám jim to jasně najevo.			7
8	Pokud jsem někdy podváděl, následně se mi dostavily výčitky.			8

9	Nikdy nikoho bezdůvodně neuhodím.			1
10	Nikdy se nerozčilím tak, že házím předměty.			2
11	Jsem trpělivý vůči ostatním lidem.			3
12	Stanovená pravidla, která mi nevyhovují, mě svádí porušovat.			4
13	Myslím si, že ostatní lidé mají více štěstí než já.			5
14	Jsem obezřetný k lidem, kteří se ke mně chovají až moc přátelsky.			6
15	Často mi přijde, že nesouhlasím s lidmi.			7
16	Někdy mě popadnout takové myšlenky, za které se stydím.			8
17	Když mi někdo fyzicky ublíží, tak se neznám.			1
18	Když jsem rozčilený, tak bouchám dveřmi.			2
19	Bývám mnohem víc podrážděný, než si o mně lidé myslí.			3
20	Chová-li se ke mně někdo tvrdohlavě, nedělám to, co chce.			4
21	Při vzpomínkách na minulost, cítím se rozmrzele.			5
22	Existuje mnoho lidí, kteří mě nemají v oblibě.			6
23	Když se mnou lidé nesouhlasí, dostávám se s nimi do sporu.			7
24	Kdo prokrastinuje v práci, musí mít velké pocity viny.			8
25	Pokud urazí někdo mě či mou rodinu, tak se neznám.			1
26	„Kanadské žertíky“ nedělám.			2
27	Jsem vzteky bez sebe, když si ze mě někdo vystřelí.			3
28	Když mně někdo poroučí, schválně si dám na čas.			4
29	Každý den potkám někoho, kdo je mi protivný.			5
30	Myslím si, že spousta lidí na mě žárlí.			6
31	Chci, aby lidé respektovali a dodržovali má práva.			7
32	Vyčítám si, že jsem dělal/a málo pro své rodiče.			8
33	Lidé, kteří často obtěžují, si říkají o fyzický trest.			1
34	Když se zlobím, jsem mrzutý.			2
35	Když jsou lidé ke mně nespravedliví, neotráví mě to.			3
36	Když se na někoho naštvu, přestane pro mě daný člověk existovat.			4
37	Někdy jsem žárlivý/á, i když to na mně nejde poznat.			5
38	Někdy si myslím, že se mi lidé smějí.			6
39	Nepoužívám vulgární slova, ani když mě někdo rozzlobí.			7

40	Dělá mi starost, zda mi budou mé prohřešky odpuštěny.			8
41	Málokdy vracím ránu.			1
42	Když není po mém, bývám podrážděný.			2
43	Někdy mě obtěžují už i lidé kolem mě.			3
44	Nevím o člověku, kterého bych přímo nenáviděl.			5
45	Zastávám názor – nikdy nedůvěřuj cizím lidem.			6
46	Pokud mě někdo obtěžuje, řeknu mu, co si o něm myslím.			7
47	Někdy dělám i věci, ze kterých mám výčitky svědomí.			8
48	Když se rozčílím, jsem schopen někoho uhodit.			1
49	Od svých 10 let nemívám špatné nálady.			2
50	Někdy si připadám jako sud prachu, který má vybuchnout.			3
51	Kdybych dával najevo své city, lidé by se mnou těžko vyšli.			5
52	Často mě zajímá, jaký důvod může mít člověk, který mi pomůže.			6
53	Když na mě někdo křičí, křičím na něj taky.			7
54	Když se mi něco nepodaří, vyčítám si to.			8
55	Občas se připletu do rvačky.			1
56	Někdy, když mám zlost, něco rozbiju.			2
57	Někdy se hádám i kvůli maličkostem.			3
58	Někdy mi přijde, že je ke mně osud nespravedlivý.			5
59	Vždy jsem si myslel, že lidé mluví pravdu, teď vím, že to tak není.			6
60	Když se naštvu, říkám škaredé věci.			7
61	Pokud někomu ukřivdím, vyčítám si to.			8
62	Kdybych měl použít násilí, abych ohájil svá práva, tak to udělám.			1
63	Někdy, když jsem vzteklý, bouchám do stolu.			2
64	Někdy bývám drsný k lidem, kteří se mi nelíbí.			3
65	Neznám takové nepřátele, kteří by si skutečně přáli mi ublížit.			6
66	Nedokázal bych někomu vynadat, i kdyby to potřeboval.			7
67	Myslím si, že jsem nevedl správný život.			8
68	Setkal jsem se s lidmi, kteří mě donutili k fyzickému útoku.			1
69	Ve věcech, ve kterých se ostatní rozčilují, jsem klidný.			3

70	Nemyslím si, že se mě lidé snaží provokovat.			6
71	Často vyhrožuji, i když to nemyslím vážně.			7
72	Když se hádám, tak zvyšuji hlas.			7
73	Poslední dobou jsem nějaký podrážděný.			3
74	Špatné mínění o jiných lidech často skrývám.			7
75	Názor druhých raději uznám, než abych se kvůli nim hádal.			7